

133502

PROIECT DE O
CASĂ NAȚIONALĂ

ADH. V. SHIGELSKI.

BIBLIOTECA POPORALĂ A „ASOCIAȚIUNII”

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Publicație periodică.

Anul XVII.

Nr. 147.

Mai 1927.

Din poveștile lui Moș Toader
și alte povestiri pentru popor.

De

ADAM BOLCU.

Editura „Asociațiunii”, Sibiu, Strada Șaguna 6.

Prețul Lei 5.—

„ASOCIAȚIUNEA pentru literatura română și cultura poporului român“.

Intemeiată la 1861.

PREȘEDINTE DE ONOARE:

M. S. Regele FERDINAND I.

Prezident activ:

Vasilie Goldiș.

Vice-prezident I.:

Dr. Oct. Russu.

Vice-prezident II.:

Dr. Gh. Preda.

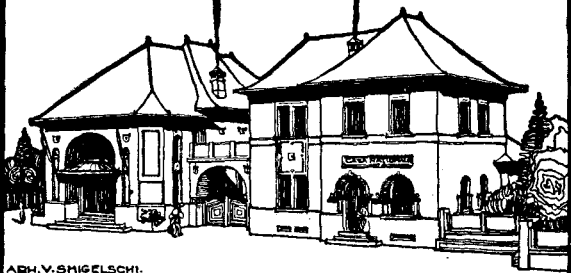
Comitetul central al „Asociațiunii“ numără 50 de frunțiși din toate păturile societății românești.

**E de datoria fiecărui bun
Român să sprijinească „Aso-
ciațiunea“ abonând publicațiile
ei și înscriindu-se de membru.**

Taxele de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna.	Lei 5000.—
Membru fondator al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna.	1000.—
Membru pe viață al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna.	500.—
Membru activ al „Asociațiunii“, anual	50.—
Membru ajut. al „Asociațiunii“, anual	10.—

PROIECT DE
CAȘĂ NAȚIONALĂ

ARH. V. SHIGELSKI.

BIBLIOTECA POPORALĂ A „ASOCIAȚIUNII“

Publicație periodică.

Anul XVII.

Nr. 147.

Mai 1927.

Din poveștile lui Moș Toader
și alte povestiri pentru popor.

De

ADAM BOLCU.

Editura „Asociațiunii“, Sibiu, Strada Șaguna 6.

Cuvânt înainte.

Poveștile și povestirile, cari se tipăresc acum, așteaptă de mult lumina zilei.

În 1909, pe atunci profesorul și membrul în secția literară a Asociațiunii, mai apoi președintele „Astrei”, *Andrei Bârseanu*, scria despre povestirile cetite :

„Recomand eu toată căldura povestirile dlui Adam Boleu, plugar din Brad, ce ni s'au încredințat spre cenzurare vara trecută de dl coleg Dr. I. Radu... „Dl Adam Boleu este un adevărat talent de povestaș. Narățiunile sale au forma poveștilor populare și chiar când cuprind o tendință moralizătoare sau instructivă, aceasta este îmbrăcată într'o haină așa de atrăgătoare, încât cetitorul, cu totul cuprins de farmecul povestirii, nici nu simte că autorul urmărește un scop prin povestirea sa. Povestea inedită „Fata din rouă născută, în rouă crescută“ este o variantă frumoasă a „Ilenei Cosinzenei“ de M. Pompiliu și ar merita să se publice și în „Transilvania“... „În orice caz povestirile lui Adam Boleu vor forma un număr frumos din Biblioteca populară a Asociațiunii și vor fi cetite cu drag de orișicine“. (Doc. Nr. 550—1909)

Cine este Adam Boleu, se va întreba cetitorul, după cetirea acestor rânduri. Iată cum își descria viața, în Mai 1910, într'o scrisoare, adresată „Astrei“ :

„Sunt născut la 3/15 Aug. 1871, din părinți economi... Întâi am învățat carte aci la noi (Brad), dela domnul învățător Ioan Angel, apoi am fost și în gimnaziu până pe a doua clasă gimnazială, nevrând fata — fie iertat — să mă mai lese la școală, având trebuință de mine la lucru. Asta a fost în a. 1886. Pe atunci oameni cu carte erau puțini la noi în Brad „la Pădure“. Asemenea, foi încă nu erau ca acuma. Am

avut însă noroc că mi-a picat un calendar în mână, cu povestea lui Ioan Creangă „Harap Alb“, care cu drept cuvânt pot să zic că a deschis dragostea de carte în mine. Dumineca mai mergeam la Bordea Pasc și ceteam „Poșta Română“, mai apoi „Cărțile Săteanului român“ de I. P. Reteganul. — Apoi apărea „Foaia Poporului“ la Sibiu, pe care o abonai „din puterea mea“, ca copil, ani de-arândul. În a. 1895 publicai prima poveste în „Foaia Poporului“. Apoi la a. 1896, căsătorindu-mă, mă dusei „jiunere“ la Tudoran Toader, unde petrecând rău cu soerii n'am scris nimic, ci numai ceteam cărți din „Biblioteca parohială“.

Murindu-mi soția... venii dela „Pădure“ la oraș, în casa mea și astfel ajunsei stăpân pe mine însu-mi, cum se zice. Abonai „Libertatea“ cu „Foaia Interesantă“, „Gazeta“ și „Luceafărul“, cari pe atunci apărea în Budapesta, și cari pot să zic că m'au învățat mai bine cum trebuie să scriu. Vream să scriu, dar nu îndrăsneam, până ce cetese Nuvele de Maxim Gorki*) și, cetind biografia lui, prinsei curaj și începui a scrie; dar mă gândeam că unde să le trimet spre publicare. Le voiu trimite la „Luceafărul“, dar, văzând că aci se publică numai ce-i ales și artistic, nu îndrăznii, ci-mi încereai norocul la „Poporul Român“ cu 4 povești (1902), iar mai târziu la „Foaia Interesantă“, care mi le publică cu toată bunăvoința.

... Precum vedeți, la școală n'am avut noroc să învăț mult, dar am învățat acasă, dacă m'a tras inima cătră carte. Azi mă ocup cu economia, căci am puținel pământ, mai duc cu carul cu boii dela stație negoț la bolți, is portărel la reuniunea de înmormântare din Brad... și, mulțămesc lui Dzeu că-i bine până-i omul sănătos și are purtare bună.

Când am vreme mai scriu câte ceva, când nu, mai cetese, mergând pe lângă boi ori pășunând vițele și mai ales Duminecile le petrec — după ce vin dela biserică — cetind. Și așa trece viața încet și bine.“

*) Trad. de Horia Petra-Petrescu.

De atunci au trecut șaptesprezece ani și Adam Bolcu tot omul de omenie a rămas, omul, care își cunoaște lungul nasului, înt'ro lume, care și-a pierdut, par'că, sărita.

Lunile trecute a intrat pe la „Astra“ din Sibiu și a întrebat: ce s'a ales de manuscrisele mele? Doar nu le-a pusit și pe ele vâltoarea războiului! Și i-am scos manuscrisele la iveală și le dăm mai departe, să se bucure țărani români de scrisul unui ortac mintos de al lor.

Ne bucură că putem tipări broșurica de față și amintim aci că în „Biblioteca Sămănătorul“ (editura librăriei diecezane, Arad) au apărut, în 1919, sub numărul 49, de A. Bolcu alte „Povești și povestiri“, iarăș, vrednice de citit.

Sfârșim cu sfaturile lui A. Bolcu, trimise nouă în 1918, pentru un calendar al nostru, sfaturi, cari și astăzi trebuie să ți le lai la inimă:

„Moștenire: Limba, legea și moșia,
Credința și omenia,
M'a învățat să le iubesc
Și eu drag să le cinstesc
Maica mea de copil mic,
Când încă nu știam nimic,
Că aceste bunuri mari
Fae țări și popoare tari.
Deci — copile — te învață
Și 'n întreaga ta viață
Le păzește și le ține
C' atunci ferice-i de tine
De maica ce te-a născut
Și țara unde-ai crescut!“

Legenda Zărandului.

Într'o zi frumoasă de primăvară, fiind sărbătoare, ședeam cu Moș-Toader la umbra nucului din grădina noastră și ascultam la povestirile și glumele lui, că era om bătrân și știa multe lucruri minunate, pe care le povestea cu plăcere. Eu încă-l ascultam cu drag, că erau pline de farmec.

Moș-Toader era om vechiu, dar voinic și sănătos ca beuța.

— Hei, nepoate, îmi zicea el, — în tinerețele mele era mai bine pe lume. Trăiau oamenii bine unu cu altu, ca și când ar fi fost frați, și țineau unu cu altu. Era destul o fântână și-un cuptor la un sat întreg! Dar azi? Azi n'are a se vedea frate pe frate, decum alții străini!... Pe atunci nu vedeai pentru lumea asta un om beat ori pipând, dar' și erau sănătoși și trăiau mult, nu se prindea hectica de ei așa iute ca azi, când își ard plămânile cu șpir și pieptul și-l fac ca hornul de fum!

Două lacrimi ca două boabe se deslipiseră din ochii bătrânului și se prelinseră pe obrazul lui frumos și rumen ca de holtei.

Eu mă fac că nu le văd, ei mă uit la frunza nucului cum o joacă vântul, legănându-o... De departe se vedeau dealurile verzi tremurând în bătaia soarelui de vară.

— Ce dealuri frumoase se văd de aici, moșule!...

— Da, nepoate, că Dumnezeu a așezat pe un strămoș de-a nost aici în ținutul acesta falnic, mai nainte de a fi fost alte nații de oameni!

— Și știi povestea aceea, Moș-Toadere?...

— Cum să nu! Ți-o spun.

De mult trăia un om din sângele nostru, într'o margine de împărăție, ce stăpânea lumea mai toată, în partea de cătră o crăime mică, dar vitează, cu oameni voinici ca șoimii... Și cum îi rostul vremii în lume, când vru Dumnezeu, se făcu o bătaie mare. Și era potopenie cumplită. Omul nostru plecase pe vremea asta de acasă cu muierea și cei zece feciori ce avea, cu vitele la pășune, departe de casă, și așa când veni răimea, el nu era în calea ei...

Dacă auziră vești rele, nu se mai întoarseră 'napoi, ci plecară înainte cu tot ce aveau, și tot se duseră treizeci de zile și

treizeci de nopți, până dela o vreme se ostentiră, și când ajunseră într'un vârful de deal frumos, tatăl porunci să se lase vitele să pască 'n voie, căci ei în noaptea aceea rămân acolo!...

„Mulțămim lui Dumnezeu că am ajuns aci în pace“ — ziseră și se lăsară hordinei...

După ce adormiră toți, bătrânul văzu cerul deschis și printre mii de stele și curcubeie, se pogorî o grădină plină de pomi și legume, apoi de țarini cu grâu și cu cucuruz, cu livezi, cu iarbă 'nflorită, și se așeză jos pe pământ, împrejurul lui... Și grădinar era un înger, care era îmbrăcat în haine albe și cu față albă și frumoasă ca de copil mic. Deni la el și zise:

„Frate, când te vei scula, privește în jur de tine și tot ce vei zări, al tău va fi, că așa au binevoit Dzeu, pentru că ești om de omenie și cu credință:“...

Îngerul se făcu nevăzut, iar el se trezi curând. Și iacă era ziuă. Ceriul era roșu aurit la răsărit: ciocârliia și privighetoarea se întreceau a înălța cântări de laudă părintelui lumii.

El își sculă familia, apoi îngenunchind toți se rugară, lui Dumnezeu. Și pe când gătără cu rugăciunea lor de dimineață, răsăria și sfântul soare ca un ochiu al celui prea puternic, trimițându-le cele dintâi raze lor ca semn, că rugăciunea lor e bine primită.

Omul se sculă în picioare, își puse mâna streșină la ochi și privi depărtările...

Ce văzu, nu-și credea ochilor! Era colț de rai, nu altceva! Dealurile erau numai o verdeață de codru, ce se legăna la adierea vântului de vară. La poala dealurilor erau șesuri cu spice de grâu ca aurul, iar pe șesuri curgeau ape arginții, limpezi ca lacrima săracului asuprit, în năsipul cărora strălucia bogăția aurului adus legănat pe brațul apelor, din sânul pământului binecuvântat de Domnul.

Și zări omul colea, nu departe, o vacă, un junc, un porc, o scroafă, iar lângă un brad nalt și frumos, erau strânși mielușei și povesteau cu mamele lor, cari erau culcate la umbra unui mesteacăn trufaș, crescut aproape de brad; iar pe valea aceea în sus caprele mâncau la curechiu. Pe o rovină păștiau altele.

Și tot acolo, aproape de unde privea el, zări o rudă, și mersă să o ieie, dar când prinse de ea, nu mai știa că ce noroc a dat peste el, treaz e, ori visează, căci ruda era de aur! Apoi, mai uitându-se, zări o bate, lângă un râu alb o băiță, o peșteră, o luncă și alte locuri minunate de care se bucură foarte...

Atunci chieamă pe muiere și copii lângă el și le zise: Acum dragii mei nu mai mergem nicăirea, ei rămânem aici, că Dzeu ne-a binecuvântat!... Și le povesti tot ce zărise — fiindcă nu putea vedea bine, că era ceață așa de dimineață — cât privise depărtările.

— Bine, tată dragă, ziseră feciorii, dar cum putem noi ști că unde suntem și că cum se chiamă aceste plaiuri?

— Cum să se cheme? Fiindcă îngerul mi-a zis, că cât oi zări cu ochii, a meu să fie; ținutul acesta se va numi *Zărând*.

Iar voi mergeți, căutați vitele și numiți aceste plaiuri cum aveți voie, căci a voastre vor fi, numai să fiți vrednici de ele, să nu le ieie străinii dela voi! Aveți grijă, că știți vorba ceea, că: dacă lași pe străin în casă, el te scoate dela masă!

Ei merseră după vite și făcură cum le porunci lor. Unde găsiră bradul, făcură sat și îl botezară *Brad*, unde găsiră mesteacănul iară făcură sat și îi ziseră *Mesteacăn*, apoi unde găsiră celelalte toate făcură sate și le numiră: June, Luncă, Vaca, Baie (Baia-de-Criș), Peștera, Băița, Țevie, Rovină, Curechiu, Seroafa, unde găsiră porcii îi ziseră *Porcurea*, și unde găsisse tata lor ruda de aur îi ziseră *Ruda*. Toate rămaseră cu acelaș nume până în ziua de azi și o rămânea cât o fi mălaiu în țară și picior de român! Iar celelalte sate au căpătat alte nume cum li s'o părut lor mai bune și frumoase“.

Fălosul pocăit.

Era odată un om fălos și buiac.

Într'o zi se duse la pădure după lemne. Lăsă carul cu boii într'o poiană, iar el se duse prin pădure și găsind un fag trufaș, s'apucă să-l taie. Când tăiase mai jumătate, trece pe acolo Dzeu cu sfântul Petru și îi zic:

- Bun lucru. Iar el de colo:
- Dacă-i bun, nu-i dela voi.

Dzeu auzindu-l vorbind așa, clăți din cap și nu zise nimic. Dar Sân-Petru zice cătră Dzeu:

— Vezi Doamne, cât de obraznic îi omul ăsta. Oare cum am face să-l îndreptăm un pic?

— Da, vezi, Petre, cât e de fălos și de obraznic acuma, da să vezi ce om de omenie și smerit va fi pân' astară!

Și de loc rândui Dzeu de se îngroșă lemnul pe unde-l tăiase, iară la loc!

Când băgă omul de seamă, nu se cunoștea că pe unde-l tăiase. Se înfricoșă tare. Lăsă săcurea lângă lemn și se luă după cei doi călători să-i ajungă și să-i roage de iertare, pentru vorba lui nesocotită. Și du-te și du-te până-i ajunse. Cum îi ajunse, luă pălăria din cap, se închină frumos și le zise:

— Bun ajunsul, oameni de omenie!

— Să-ți fie de bine și dtale, omule.

— Da, mă rog Dvoastre, oare ce minune poate fi, că m'apucai să tai un lemn și îmi pare că Dvoastre trecurăți pe acoloa (aci îi fu greu să mai spuie) și de atunci mă trezii că lemnul se îngroașe iară la loc pe unde l-am tăiat.

— Nu-i nimica, dragul nost, du-te numai 'napoi și-l pune pe car și-l du acasă, că nu-i nici un rău!

Și Dzeu cu Sân-Petru plecară mai departe; iar omul întoarse 'napoi. Dar când ajunse la lemn, lemnul era tăiat tot, gata numai să-l pună pe car!

— Hu, Doamne, nu mă lăsa la rău! Știe Dzeu, da nu poate fi lueru curat cu lemnul acesta! Cum să cutez eu să mă prind de el să-l pun pe car? Așa vorbea acuma omul singur și-și făcea la cruci și se ruga lui Dzeu.

Așa el nu mai cuteza să se prindă de lemn, ci își luă săcurea, merse și-și luă boii cu carul gol și plecă cătră casă. Mergând pe cale iară întâlni pe Dzeu cu Sân-Petru, în chip de doi feciori.

De departe cum îi văzu, luă căciula din cap și le dete „binețe“. Ei îi mulțumiră frumos și-l întrebă că de ce merge cu carul gol dela pădure?

— Lăsați-mă, dragii mei, nu mă mai întrebați, că azi dete pacostea de mine!... Și le povesti tot. Ei îl mângăiară și trecură pe cale în sus.

Cât ce trecură, iacă, Doamne, venea pe cale un car singur fără boi, încărcat de lemne. Ajunge omul și îl și întrece. El se ferește înspăimântat din cale și începe a se ruga lui Dzeu, că uitându-se la car, cunoscuseră lemnele, că era fagul la care tăiaseră el.

Și mergea pe cale și nu mergea și se gândea și se socotea, că oare, Doamne, ce lucru poate fi?

Când ajunse acasă și se băgă pe poartă, văzu lemnele puse la loc de pe carul acela și se uită să vadă și carul, dar carul se dusese mai departe.

Muierea lui nu văzuse carul ce a adus lemnele și văzându-l pe el venind cu carul gol din pădure, îl întrebă, că de ce nu aduce lemne?

— Lasă-mă, nu mă mai năcăji barem tu, că năcăjitu-s eu destul! Și îi povesti tot. Se miră și ea.

— Oare, ce zici, muieră, tai eu acum lemne din lemnele estea, ca să avem peste noapte? o întrebă el.

— Cum socoți!... Da eu aș zice să tai, că asta Dzeu a rânduit pentru obrăznicia ta, să știi!

Și s'apucă omul, așa, cam cu frică, și-și taie două brațuri bune de lemne și le duce în casă.

Nu trecu multă vreme și vin doi cerșitori la el și se roagă să le dea sălaș. Și, minune: el, care nici odată nu primise pe nime să doarmă în casa lui, ce să doarmă, da nici să se bage în curte, ori să deie o coaje de pită, — primi cu cea mai mare bunăvoință pe cerșitorii, cari nu erau alții decât înșiși Dzeu cu Sân-Petru.

Cât ce intrară pe poartă, merse și-i pofti în casă, le dete de cină, le aduse paie de le făcu mulțumirea, să se odihnească bine.

Lor încă le povesti ce-a pățit, iar ei îl mângăiară, zicându-i: să fie om de omenie și să se poarte cinstit cu toți oamenii.

— Așa-i Petre, zise Domnul, după ce adormi omul — că se smeri cel înalt!?

— Adevărat, Doamne, tu poți îndrepta și pe cel mai rățăcit prin graiul minunilor Tale, că mare-i puterea Ta!, zise Petru, zimbând mulțumit de îndreptarea omului celui prea fălos și buiac.

Mintea și răchia.

Dzeu nu bate omu',
Fără răchia și somnu'.

Dezi, dragul meu, îmi zise moș Toader, un bătrân roșcovan la față și cu părul alb, — arătându-mi un biet de om beat, tăvălindu-se în tină.

— Vezi ce om voinic și tare iesta și acum, iată-l, nu e în stare să steie pe picioare!

— Văd, bade Toadere, și mă mir și eu, cum de-i mai tare vinarsul ca el! Dacă nu-i minte în cap, nu-i, și pace!...

— Apoi, așa-i nepoate! Mintea, săraca, îi dar dela Dumnezeu, și îi rânduită să șadă pe un scaun în mijlocul capului și de-acolo să îndrepte trupul întreg. Și ce fericit e trupul când mintea e stăpână. Dar vinarsul, acel duh diavolesc, e care strică mintea și o alungă de pe scaunul ei și apoi atunci, vezi ce face cu bietul om.

— Și oare cum se întâmplă asta, moșule ?

— Apoi, uite cum : Mintea șade pe scaun, cum zisei. Omul bea un pahar de vinars. Cum îl bea, iuzul cel rău se urecă în cap, unde găsește mintea și îi zice : Bună ziua!

Mintea îi mulțămeste și-l întreabă că cine-i?
Atunci el îi spune, zicând :

— Io-s un pui de drac. Mintea, auzind că-i pui de drac, se înspăimântă și se face o leacă mai la o parte, atunci vinarsul se așează în locul ei. -- Dar; omul nu se îndestulește numai cu un păhar, ci mai bea unul. Acesta apoi, mergând și văzând pe celalalt șezând pe scaun, prinde inimă și zice :

— Noroc, ortace!

— Noroc să ai!

— Dar' ceea de colo, cine-i?

— Mintea. Cluj / Central University Library Cluj

— la fă-te încoala, să șed și eu! Atunci împinge pe minte și mai la o parte.

Vine apoi al treilea, mai fălos ca ceialalți, și zice :

— Noroc, ortacilor!

— Noroc să ai!

— Dar' ceea de colo cine-i?

— Mintea.

— Faceți-mi loc și mie! Atunci o împinge pe jos de pe scaun și așa apoi rămâne rachia, afurisita, stăpână, care să cârmuiască de acolo pe om.

Il îndeamnă apoi a face rele și el le face bucuos, fiindcă nu știe ce face. Ba de multe ori când bea prea mult, atâta duh rău se așază pe scaunul minții încât îl rupe, și apoi atunci omul rămâne întunecat și nebun, căci știi vorba ceea: unde nu-i minte, nu-i nici merinde.

După o vreme, târziu, apoi mintea se apropie de scaunul ei și începe a-l curăți, svârlind pe drăcușori afară și așezându-se iară la loc, făcându-se stăpână.

Dar, de multe-ori scaunul ei e stricat, rupt și ea are o grămadă de lucru până-și pune locul în ordine, întocmai ca în o țară, după bătaie.

Fericit e, nepoate, omul, care nu-i beutor și pipaș, căci acela e sănătos și voinic, are zile lungi și fericite și neamul lui va fi trainic și va moșteni pământul. Căci, să știi dela mine, că omul beutor și pipaș nu ajunge nici să îmbătrânească, că acestea două îi scurtă zilele și îl duc în mormânt, pe lângă că beutura îl duce pe om la sărăcie și ne-
einstel!

— Fii sănătos, nepoate!

— Dumnezeu te fie, moșule!

Comoara.

În falnicul Zarand, în acest ținut frumos, locuit mai cu seamă de români, e așezat orașelul Brad, pe care îl strătaie apa Crișului alb, drept în două, dela răsărit spre apus. De-a dreapta Crișului, chiar de lângă oraș, se ridică dealul „Cornățel“, la poala căruia e biserica românească, iar ceva spre răsărit dela biserică, mai în vârful, este o groapă, care are o poveste frumoasă, și anume:

De demult, în timpul întunecat al iobăgiei, ședea acolo un om pe locul unde erau „Șteampurile“ cele vechi. Era în noaptea de Paști. Omul nostru plecase foarte de dimineață la biserică. Era întunec de te puteai propti în el, și cum venea pe sub coaste, când fu în dreptul „morii celei cu patru roți“ fu izbit în față de o lumină foarte mare, care venia din deal, unde văzu naintea sa ca o pivniță mare, largă, luminată ca ziua.

O față de uriaș, frumoasă, se apropie la el și-l pofti să vie înlăuntru. La început îi fu frică, dar, văzând că nu-i ceva rău, ba e un lucru minunat, intră cu fata acolo. Aci erau șapte camere pline de comori: în cea dintâi era

un plug de aur cu patru boi la el. În a doua erau șapte oi cu lâna de aur. În a treia erau mai multe buți cu bani de aur. În a patra erau buți pline cu bani de argint. În a cincea erau tot felul de arme minunate, de cari nu mai văzuse el. În a șasea cămară erau haine de cari numai împărații poartă, iar în a șaptea cămară era o masă lungă de aur și la masă ședeau pe jifuri aurite trei bătrâni. Pe masă era o piatră mare, nestemată, care lumina peștera întreagă ca soarele.

Un bătrân cu barba albă și cu niște ochi pătrunzători sub fruntea lată, luminoasă, cetea din o carte mare, iar cei doi ortaci îl ascultau zimbînd. Cât ce văzu pe român îi zise :

— Indrăznește, nepoate, și vezi ce ne-a dat nouă Dzeu...

— Minunate lucruri văd, domnule, și mă mir că de unde și de cine pot fi aduse aici atâtea comori, căci noi suntem săraci lipiți pămîntului.

— Cum, voi sunteți săraci? Cum se poate când voi moșteniți șesuri mănoase și munți bogăți? Ori că streinul le duce folosul, batăr că a voastre sunt? Luminați-vă dar! Zici că de unde-s comorile? Ți-oi spune. Și, privind pe om cu bunătate, zise :

— Demult, foarte demult era în lume o țară fericită. Era dăruită de Dzeu cu toate comorile: avea șesuri mănoase și munți bogăți, apoi avea fii, cari erau numai inimă. Și era dăruită de Dzeu și c'un domnitor înțelept și viteaz. Când vr'un dușman venia cu bătaie asupra lor, se sculau cu mic cu mare și-și apărau moșia, întocmai cum și-ar apăra un tată cu feciorii, casa lui de năvală străină.

...Spre miază-zi dela țara aceea era o împărăție mare și lacomă, care, biruind popor după popor și țară după țară, ajunsese vecină cu țara asta fericită, de care o mai despărțea numai o apă mare.

...Dar împărăția aceea, cum zisei, era lacomă și nu se putea uita cu ochi buni la țara cea fericită și bogată, care era numai o crăime. Trecu deci apa să o bată, dar se păcăli, căci rămase ea bătută.

...Mai trecând încă vreme și având împărăția un împărat viteaz, făcu un pod mare peste apă și iară se bătură sdravăn. Pe vr'o câțeva vreme puseră pace, până se mai întăriră amândouă. Când fură destul de tari, iar se apucară și ea și când se bat doi munți în capete, se băteau... Nu mai fu chip de a scăpa din ghiarele ei.

Aci bătrânul încreși fruntea-i lată, ochii începură a-i fulgera, își strânse mâna pumn și urmă:

— Hei, nepoate, acei fii bravi fură fiii mei! Cei mulți pieriră, iar câți rămaseră, se traseră cătră codri! Eu îmi strânsei comorile, cari le aveam dragi, mă rugai lui Dzeu să mă scape, trecui din lume și venii aici cu fetișoara asta și cu acești prietini dragi.

...Nepoților mei o să dau aceste comori, dar trebuie să fie luminați și să fie slobozi!

Aci apoi bătrânul se așeză pe scaun și făcu semn la fată să-l scoată mai pe afară. Iar fata îi zise:

— Grăbește, că vin doi țăntari dela Criș.

După ce ieși afară nu mai văzu nimic, fără numai dealul tăcut și plin de întunec.

Clopotul începu a cânta lin la biserică, vestind învierea Mântuitorului. Românul își luă pălăria din cap, își făcu cruce și zise:

— Minunată ai făcut lumea, Doamne, dă să fie pace și libertate în ea, dă Doamne ca să se cunoască toți oamenii că-s frați și că Tu ești părintele lor! Pacea ta o dăruiește lumii.

Și se duse la biserică.

Când veni 'napoi, se uită să vadă locul unde fusese el, dar nu se cunoștea nimic, fără numai un mic izvoraș curgea — cântând în limba lui, — la vale.

Atrași de această poveste niște indrieșci împreună cu un ungur, Zsulinsky, care erau boltași și cari le dădea lumini de său, — au săpat acolo și se zice că ar fi ajuns până la boltitura pivniței, care era de cărămidă. Dar cum lucru mergea cam greu, fiindcă lucreau cu frică, l'au părăsit până după vrăjbi, când iară s'au apucat, după ce mai nainte au fost de au întrebat de un vrăjitor vestit și care le-a spus că să se bage un om mai curajos cu o lumină de ceară în mână până la boltitură. Așa au și făcut. Au legat pe unul cu un ștreang peste mijloc și l'au slobozit pe gură în jos, cu lumina aprinsă și cu o crampă în mână. Acesta, după ce-a ajuns acolo, a rupt din cerime niște cărămizi... atunci mii și milioane de goange au ieșit în sus. Atunci el a clătinat de funie să-l tragă afară și, pe când l-au tras, era mort...

După aceea zice că s'ar fi clătit dealul și s'a strâns gaura laolaltă. De atunci nime n'a mai cercat să sape.

„Lumea bucuriei...”

(sau : de când se ultoiese cireșii)

Era odată în lume un om foarte credincios către Dzeu. Nu lucra, nu mânca, e'un cuvânt nimic nu făcea, înainte de a se ruga lui Dzeu.

Omul nost avea trei feciori și o fată. Sudalmă în casă și între copii nu se auzia, fără numai vorbe curate. Așa trăi omul nost în pace cu femeia și copiii lui.

Când îi veni vremea ca să moară, chemă pe fii la pat și le zise :

— Dragii mei, eu mor, mă due de unde nu mai este întoarcere, iar voi rămâneți în pace, vă iubiți unul pe altul cu dragoste frățască, apoi vă iubiți neamul și legea, în care v'ați născut, căci până veți ținea la neamul și legea voastră, noroc veți avea în lume. Căci să știți că cei ce își lasă legea și neamul, aceia nu-s oameni de omenie și nici noroc nu au. Iubiți și pe sora voastră și când Dzeu îi va trimite norocul, măritați-o cu cinste. Apoi vă păziți de judecăți, căci nu-i lucru mai urât și mai rușinos, decât când se părăsc frații laolaltă. Uă las cu limbă de moarte. Să vă purtați omenește...

— Ne vom purta bine, tată, ziseră toți.

Mai mult nu le putu spune căci puterile îi slăbiră și moartea îi înecă glasul. Muri cu inima plină de bucurie, căci îi făgăduiseră că s'or purta bine. Iți părea că râde și mort.

La vreo câțeva vreme îl urmă și soția, care, ca mamă bună, încă lăsă cu limbă de moarte la copii ca să fie oameni de omenie și cinstiți.

Vremea trece și cu vremea și zilele noastre! Fata ajunsese în vârsta măritatului când într'o zi îi și veni peștorii, și veni un ficior jrumos, înalt ca un brad din o țară departe, numită „Țara Bucuriei“.

Plăcându-le la unu de altu făcură nuntă și nevasta se duse cu bărbatul în țara lui. Zestre nu duse dela frați, ci le-o lăsă lor toată, să o împartă laolaltă, frățește.

La un an după cununie veni nevasta cu bărbatul la frați „pe vedere“, unde petrecură mai multă vreme laolaltă, bucurându-se.

Într'o zi se rugă bărbatul nevastei de cumnatul-său cel mai bătrân să meargă să-i adeva pe calul, zicându-i:

— Cumnate dragă, te rog du-te cu calul meu călare și mi-l adapă la izvor, unde îi învâțat să beie apă, dar ori ce-i vedea, tu jos să nu te scobori și să-l lași în voia lui, că te duce el.

— Bine, zise cumnatul său și plecă. Dar ajungând la un tău*) mare, văzu niște oameni în mocirlă până în grumazi, năcăjindu-se. Cum îl văzură, oamenii începură a-l ruga să se scoboare jos, să vie să le ajute să iasă afară. El nu stete mult pe gânduri și se scoborî jos și merse cătră ei, dar din ce în ce se apropia de tău, din ce tăul se lăția. Când se uită să vadă calul, cal nu-i. Se dusesse 'napoi. O luă pe jos 'napoi, rușinat.

În altă zi se duse fratele mijlociu, care iară păfi așa. Veni rândul celui mai mic, care, făcându-și cruce și zicând un „Doamne ajută“, se sui în spatele calului și se duse. Când ajunse la tău, iară-l rugară oamenii ceia, dar el le zise :

— Scoată-vă cine v'a băgat acolo! și se duse mai departe. De acolo ajunse la un șes mare, unde era o mulțime de vite slabe,

*) Lac.

într'o pășune slabă, având păstori slabi. Aici nime nu mai zise nimic, deci trecu mai departe.

Ajunse într'un loc unde niște păsări cu clonț de fier ca secera, rupeau carnea de pe niște oameni și nu o mâneau, ci o scuipau jos.

Ajunse apoi în țara cumnatului său, care, cum vă spusese, era „țara Bucurei“, unde era iarbă verde pân' la brâu, numai floare lângă floare. Pomi înfloriți, prin cari săltau păsările, cântând care de care mai frumos. Dite frumoase, pe cari le îngrijau păstori frumoși la față, cântând din fluier doine drăgălașe. Apoi sbor de albine și joc de fluturi, cu cari se jucau copii în haine albe, întrecându-se cu melușeii albi, în fugă.

Mult se minună voinicul nost când văzu cum calul trage sub doi cireși înfloriți, la rădăcina căroră era un izvor cu apă limpede ca lacrima și cum bea apă. Sete i se făcu și lui dar nu cuteză să se coboare jos, de frică să nu pață ca frații săi. Intinse deci mâna și rupse două clombițe încărcate de flori și le puse în pălărie, cum e năravul românului. Calul beu apă și plecă cu el înapoi. Când

ajunse acasă, ieși cumnatul său în calea lui și îi zise :

— Hei, cumnate dragă, cum ai umblat și ce ai văzut?

— Bine am umblat și multe am văzut. Am văzut în o baltă, plină de mocirlă, o mulțime de bărbați și femei, năcăjindu-se să iasă afară și nu puteau. Și, Doamne, cât aş vrea să știu că de ce s'or năcăji acolo?

— Aceia-s oamenii, cari ș'or blăstămat părinții și nu i-or ascultat!

— După aceea am văzut în o pustietate toate slabe: și oameni și dobitoace, oare acelea de ce-s de isbeliște?

— Aceia-s oamenii, cari în lume nu or dat la săraci să guste din laptele dela dobitoacele lor.

— Apoi, cumnate dragă, am ajuns în un loc unde niște pasări înfiorătoare cu clonțul ca secerea încârligat, rupeau carnea de pe niște oameni, dar m'am uitat la ele că numai rupeau carnea și o scui-pau jos, nu o mâneau.

— Hei, cumnate dragă! Aceia-s *renegații*, ceice-și lasă neamul și legea, cu limba mamei sale, căci în lume oameni mai blăstămați și mai păcătoși decât aceia nu-s! Așa cumnate l...

— După aceea ajunsei unde toate erau luminate, frumoase și plăcute, unde era raiul lui Dumnezeu.

— Drept ai! Acolo e „Lumea Bucuriei“, acolo toate-s bune, toate-s bogate și fericite, căci acolo îs oamenii cei aleși ai lui Dumnezeu, copiii cei ascultători și frații cei buni. Dar în pălărie ce ai?

— Iacă, niște flori de cireș, îmi luai de-mi pusei în pălărie, căci pare că-s mai frumoase ca la noi!

— Drept ai, căci la noi îs cireșele mai mari și dulci, nu ca aici la voi, amare.

Atunci ce-i veni în gând, se apucă și altoi doi cireși cu mlădițele din pălărie și în acea zi erau prinși!

De atunci se altoiesc cireșii și de-atunci avem și noi cireși buni, că mai 'nainte erau numai cireși pădureți, amari.

Și din patru copii numai sora și fratele, cari ceruseră ajutorul lui Dumnezeu și-și făcură cruce când plecară, avură noroc să vadă „Lumea Bucuriei“.

„Averea strânsă cu cânia — câinii o mâncă“.

Era odată la noi în sat un om, bogat și lacom ca o apă mare. Nu era holdă pe lângă a lui, să nu taie câte o brazdă când ara; ori rât de fân să nu se bage cu coasa, când cosea. Când mergea la pădure, trăgea carul în pădurea lui, de încărcat însă îl încărea din al altora. Casa, șura, îi erau făcute din lemne aduse noaptea din pădure. Într'o noapte înghețaseră urechile la boi de gerul mare ce era, pe când el aducea. Bagsamă pe aceea era făcut, că dacă nu lua ceva din al altuia, nu era sătul...

Apoi mai era și scump, încât de multe ori își lăsa cina pe dimineață și se culca flămând. Prânzul îl lăsa pe cină, apoi, când era silit să mănec, înghițea de două ori gol și odată fără pită...

Când avea câte un lucrător, dar mai ales la împlăcii, spunea la muiere că să nu le fiarbă în oală mare, că n'or putea mânca tot, ș'apoi se strică; ei mai bine să fiarbă în una cât de mică!

Când îmblățitorii voiau să mai mânânce, nu era... se găta. El iute se scula dela masă și zicea: „Hm, hm, n'o fost om bun cine-o făcut oala asta! e'-o făcut-o prea mică“. Iar omul zicea:

— „Nu, nu. N'o fost lesne nici cine-o făcut-o, dar nici cine-o cumpărat-o“...

De harnici erau oameni harnici amândoi și el și muierea. La sapă, la seceră ori la fân, nu prea plăteau lucrători, ci săpau ei amândoi. Când se lumina de ziuă, badea Mitru era în lucru. La opt ceasuri, când venia nana Florică cu mâncarea în mână și cu copilașul — pe care îl aducea cu trocuța în cap, el mânase o postată bună, plătea prânzul. Apoi făceau umbră la copilaș, la „Giorgiuțul nost“ și prânzeau. Apoi lucrau amândoi cât patru inși, încât aveau bucate peste bucate, lucrate numai de ei amândoi.

Odată apucaseră niște ani ploioși, și cum era cotarca lui plină, hambarele pline și cămara iară plină de cucuruz și de grâu, cam cu gărgărițe, firește, — apucară a veni oamenii cu grămada după bucate la el, care avea bani, cumpăra pe pământ. Cumpăra omul acum cu două-trei măsuri de cucuruz

loc de trei-patru măsuri de sămănătură, căci cel lipsit era silit, că numai de pe la Arad mai aduceau, care și care, cu carul cu boii. Drum de fier nu era, vezi dta, pe atunci. Și era măsura de cucuruz cu cincii, șase zloți!...

La el venise norocul, dar apoi și era vrednic de el! Vorba ceea: Norocul la tot omul vine odată în viață, apoi el are chică în frunte și dacă nu ești vrednic să-l prinzi de ea, îți întoarce dosul și atunci n'ai de ce-l mai prinde, că coadă n'are și să știi că nu te mai întâlnești cu el.

Omul nostru se puse 'n picioare, cum se zice! Avea bani, vite, bucate, cuprinsese pământ mult, încât el era cel mai bogat în sat la noi!... Și avea un singur copilaș: Georgiuț, pe care îl ținea nana Florica și-l câștiga ca oul cel roșu și îl ninera peste măsură. Dar bine a zis cine-a zis că:

Copilul ninerat,
nu-l prea poți seula din pat...

Și:

cum se secolă,
cată'n oală,
nici ochii nu și-i deschide
până dă cu mâna 'n blide.

De-l luau părinții cu buna: puțină treabă făceau cu el; de-l luau cu răul, nici atât.

Apoi ce pătea cu mâncarea! Mălai nu vrea să mănec, că zicea că-l doare foalele, făr, pită bună. De mazere să nu-i pomenești, fără de ouă sparte! Curechiul e prea acru și nu-i place, mai bine mănecă smântână. Și așa, când îi da una, cerea alta, și când nu era, să mânia și nu vrea să mănec până nu chemau pe cutare copil din vecini, să mănec cu el, doară se îndeamnă amândoi...

Îi veni vremea să meargă la școală, și iacă pe Giorgiuț cu straița în spate, plină de plăcinte și ouă ferte, mergând să învețe carte! Dar aci trebuia să șadă frumos în bancă, ceeace pe el nu-l lăsau cuștirilele, căci era buiac, ea și calul când mănecă ouăs, De multeori era silit dascălul să-l lovească cu joarda. Nu-i sta gândul la învățătură, ci să se bată cu copiii.

De multe-ori, când mergea sara acasă, spunea la mă-sa că l-or bătut pruncii, că l-a pus dl învățător în genunchi și că el n'-o făcut nimic!... și mă-sa credea. Și nu-l mai trimese la școală, că zicea ea cătră omu ei: Să-l trimet să mi-l buenărească trăn-călaii de prunci și să-l puie dascălul în genunchi? Ba puie-și pofta 'n cui, că doar are

ce mânca acasă la mine și are iosag destul, că știu că n'oi face popă din el. Puiu mami. — Și-l netezea cu mâna pe cap.

— Bine, bine, muiere, zicea Mitru — ai grijă că tu cu ninerăturile tale faci nimica din el. Dezi că acasă nu întoarce un vițel ori un purcel, nu-mi face nici o treabă și eu mă tem că n'are să iasă nimic din el!

— Ce, vrei să-l pui la lucru de acuma, să mi-l împilești, să nu crească? Are cine lucra; ai slugă acuma, lucre, că de aceea îi dau plata.

— Bine, bine, d'apoi averea noastră cine s'o câștige dacă vom muri?

— La aceea nu te gânde tu, numai să avem noroc să trăiască!

— Ai grijă, Florică, că știi tu vorba ceea: că cine are șapte prunci, toți is vrednici, că is creșcuți în năcaz și-s dedați cu nuiua, iar cine are numai unul, îi ca și fără el, că e crescut îmbuibat, nu știe să câștige, făr' să prade!

— S'o învăța el!... Așa apoi când tată-său îl mustra, mă-sa îi ținea parte, și așa apoi în loc să se învețe să lucre, învăța nebunii, că răul totdeauna e mai aproape de om, ca ce-i bine.

După-ce apucă țingălău, mai mergea la crâșmă, unde se întâlnea cu ortaci de ai lui, cu cari își petrecea. Apucă a îndrăgi vinul, lăuta și fetele, căci acestea trei veselesc inima omului mai bine... Bani avea că îi dădea mă-sa și mai pitula el de pe unde erau puși rău. Azi făcea pe la crâșmă un pont, mâne o pățaranie, pân' apucă a face câte o comedie cu coarne. Când deschise mă-sa ochii, fu prea târziu, nu-l mai putu îndrepta, că de joardă nu se temea, ba nici de bătă.

Mumă-sa de năcaz că l-a prea ninerat și a făcut om rău din el, se bolnăvi și muri de supărare...

Tată-său, la vreo câțeva vreme, se în-sură a doua oară și luă o muiere cam... beutoare. Acum era binișor de George, că asta mai deprinse și pe badea Mitru a închina cu sticla mai des... dar nici de avere nu-și uita. Vorba ceea :

Cui îi place lucru bine
 Și de bea, îi mai rămâne;
 Dară cui îi place rău
 Trece p'ângă făgădu,
 Zice că-i vinarsul rău,
 Că n'are bani în hășcău!...

Însă George cu maștera-sa nu se mai gândeau la lucru.

Ce se gândi badea Mitru? Să însoare pe George până trăește el și să-i aducă nevastă harnică, că văzuse pe Lina, fata lui Susan, ținând de coarneaule plugului și tare ar fi dorit bătrânul să și-o vadă noră. Fata era cam clăpițoasă, lălaie, și lui George nu-i plăcea. Dar badea Mitru se puse rupt-neajuns s'o iee și George nu putu scăpa nici cum. Se puse el în poară că n'o ia, dar vorba ceea: de frică mânci plăcinte. Trebuie s'o iee. Nu-i plăcea însă de ea, și pace!

De multe-ori își mai stâmpăra amaru' dela inimă câte cu o litruță de vin dela cărciuma lui Scăietete, care când îl vedea, îi râdea inima, își suceea mustețele, și le punea în poziție cătănească, că fusese șarge mare acolo, și când îi venea câte un om plăcut lui, apoi lua poziție cătănească și îi zicea: — Bună ziua voinice! da cu ce să vă slugăresc?

— Cu ce? la cu o litră de vin, să-mi fac voia deplin!

— Drept ai!

— Drept, dacă ai bani! Apoi îi aducea vinul și îl puneă pe masă. Când scotea punga să-l plătească, Scăiete se uita furiș la el în pungă și dacă vedea că are bani, râdea și-l chema într'altă casă, mai „extra“, ș'apoi pe furiș făcea de știre la țigani să vie cu lăuta. Aceia abia apucau. Și începeau țiganii a-i trage cum a pierdut ciobanul oile și „ian mori mândră, ian mori, dragă“, la care George asculta cu pălăria pe-o ureche și cu mâinile în șolduri... Apoi dacă se motocosea bine, se da la joc, zicea că joacă și el jocul domnesc: cuadrilul, și pocnea în opt degete. Apoi zicea: — Eu știu trăi, mă, nu ca voi, că-s copil făcut de mamă săracă, că pe mine m'o fătat mama, nu m'o ouat!...

În toate zilele era la Scăiete. Pretini avea destui, cari, când îl mirosau cu bani, îl încujurau ca albinele cojnița. Scăiete la început îi aducea vin bun, de cela cu 40 crițari litra, dar după ce bea două-trei litre și se încârnea, îi da de cel cu 26, ca cu patruzeci, căci el făcea și bea și de plătit plătia cât zicea Scăiete, că el știa cât trebuie să plătească.

La vreo câțiva ani muri badea Mitru și rămase Georgiuș stăpân pe avere. Acum era

și mai la largul său să-și petreacă. Lucrul de acasă și a câmpului îl purta muierea. Iar el își petrecea până către miezul nopții, când, cu toată părerea de rău, trebuia să închidă Scăietele cârciuma. Atunci o lua, împleticindu-se, pe drum, dar de multe ori în loc să meargă acasă mergea pe locuri sicrete...

Odată, în loc să meargă acasă, s'a luat pe drum și s'a tot dus, până o ajuns la podul Mureșului, și numai când i-a cerut straja banii, vama de pod, s'a trezit că unde merge.

De altă dată în loc să meargă acasă, s'a dus la „Steanul Bordi“, aci văzu o bătrână cu părul până în călcâie și cum îl văzu cum îl luă de mână și dând cu piciorul de stean se deschise o ușă mare, pe care intrară înlăuntru. Aci apoi erau mii de muzicanți, cari cum îl văzură, începură a trage cu arcul; iar George juca... și jucă până dimineața, când deteră niște pușcași — cari umblau după iepuri — de el, jucând și pocnind în degete lângă un păducel. Tot era sânge pe mâni și pe picioare și el, săracul, gândea că e în curți de cele mari...

Câte odată îl mai ocăra muierea, ba, când era beat, îl și cioplea cu bâta. Dar nu

trăi mult și muri și ea. Bucuria lui George! Se însură a doua oară și luă o fată săracă, dar frumoasă, cu care numai de-a mai mare dragul să petreci. Și-și petrecură până vându-și pământul tot, vaci, boi, cămară, grajduri, păduri, tot se duse în cărciuma lui Scăiete.

Odată îl văd măsurând ușa cărciumei și îl întreb mirat că ce face

— Ce să fac? îmi zice el trist — ia măsur cărciuma asta, trăzni-o-ar Dzeu, că, uite, e numai de un paș de largă și de un stângen de lată, și a încăput averea mea toată în ea, iar eu nu mai încap, fără banii! Scăiete mă aruncă afară de când știe că nu mai am bani... Dar, fie, c'am auzit eu că averea mea a fost strânsă cu cânia și acum văd, că „averea strânsă cu cânia câinii o mîncă“... Acuma îmi vine și mie minte în cap, da' ce folos, dacă nu m'a scos nime din cărciumă atunci când am intrat întâiaș dată! Da' las' numai, că m'apuc și o să-mi fac eu avere iară!

— Cam înzădar iei țundra dacă trece ploaia, îi ziseiu eu...

Cum așa a și fost!

„Dealul fetei“.

— Din poveștile Zarandului. —

A fost cândva, cum se spune, erau zmei răi pe lume, ce furau fete alese, să și-le facă mirese...

Era odată în sat la noi o fată foarte frumoasă, ca un trandafir înflorit. Și avea, Doamne, o mamă harnică, dar rea!

Intr'o zi de sărbătoare se făcu „nedeie“ mare, la care se duse satul întreg, numai Florica nu, că nu vrea să o lase maică-sa, care tot își mai găsea ceva de lucru, și așa, dând și Floricăi de lucru, o făcea să nu poată merge. Se uita, biata fată, cu jale la prietenele ei, cum se duc cu mamele lor la horă, dar îi venea greu să roage pe maică-sa s'o lase și pe ea.

Ci, după-ce isprăvi cu lucrul, ea s'apucă și se îmbracă frumos, încât își părea că-i din chip!...

— Da tu fată, ce vrei?, — o întrebă maică-sa, cu vorbă aspră.

— D'apoi, maică dragă, vezi dta, că toate fetele se duc azi la nedeie, și așa mă îmbrăcai să merg și eu și te rog să vii și dta cu mine!...

— Ba zmeul să te ducă, că mie nu mi-i de jocul tău, că am lucru și...

— D'apoi, maică dragă, știi doar că azi e sărbătoare și-i păcat să lucrăm atâta...

— Bine, dacă-i păcat a lucra, da a juca nu-i păcat, apoi te du și tu, că doară te-o juca zmeul și te-o și duce încotrova, să te sature de joc!.. — zise maică-sa, aprinsă.

Florica plecă ocărâtă la joc, iar maică-sa rămase bombănind din gură. Ci bine-o zis, cine-o zis, că blăstămul de părinte se prinde ca tina de părete, fiindcă cum ajunse la joc, iacă și veni un fecior voinic de o luă la joc și tot cu Florica jucă până de cătră seară. Nime nu-l cunoștea și nici fata, dar ei îi plăcea să joace cu el, că era frumos, știi, de n'avea soț. De multe-ori o întorcea jucându-o, încât nici n'atingea pământul!

Când fu de cătră seară, flăcăul cel voinic, luându-o iară la joc, se învărti cu frumoasa fată mult-mult și tot mai tare și mai tare, până ce ea nici nu simți cum, învărtindu-se, nici că mai atinge pământul, ci se înalță în mâinile lui, care o țin bine de subțiori, și, spre marea spaimă a lumii dela „nedete“,

să înălță tot mai sus și mai sus cu ea, spre norii, cari se îngrămădeau ca de furtună, și iată-l că trecu cu ea peste pădure încolo...

Toți creștinii lăsară jocul și se uitară plini de groază, alții scui-pau în sân și-și făceau cruce, alții strigau și plâneau: Să fie zmeul între noi și noi să nu știm nimica!

Dar zmeul trecuse, cum zisei, cu fata cea frumoasă, și nu se opri până într'un vârful de deal, unde bagseama era casa lui.

Oamenii se împrăștiară speriați dela joc. li dăduseră vestea și mamei Floricăi. Atunci ea începe a plânge și a se vâita și a-și zmulge părul de durere și a-și bate gura ce a blăstămat și plecă pe urma fetei, strigând desnădăjduită, ca să o găsească! Și se duse până în vârful dealului unde-i arătară oamenii că s'a lăsat zmeul cu ea jos, dar nu găsi fata, numai o fundă (pantlicuță) din părul ei, pe care o cunoșcu. Atunci și mai tare începu a plânge și plânse acolo zile și nopți, săptămâni de-arândul... plânse, până muri. Oamenii aci o și îngropară pe nenorocita mamă. Și din plânsul ei se făcu un izvor cu apă sărată, pe care o beau vitele cu plăcere. Chiar și apa iese din

pământ suspinând... Iar dealul să chiamă „Dealul fetei“.

Fata, de altmintrelea, petrecea bine cu zmeul, că avea ce-i poftea inima acolo în curțile lui, cari erau în stean; dar o mânca dorul fraților și-a părinților, dorul locului unde s'a născut și a crescut.

Zmeul în toată ziua mergea prin lume și seara, când venea acasă, îi aducea și ei mai totdeauna câte-o veste. Odată-i spunea că cine a murit, odată că cine se însoară, că ce fac ai ei, și câte toate. Despre toți îi spunea, numai despre maică-sa nimic. Odată îi spusese că, iacă, s'a încredințat frațele ei mai mare, Lăiță, și că peste trei săptămâni i-o fi nunta. Atunci ea începu a se ruga de el ca să meargă cu ea la nuntă. El că nu, ea că să meargă. Și tot așa două săptămâni, până când se hotărî și zmeul să meargă, să-i facă pe voie, că-i era dragă.

Și plecară amândoi, chitiți frumos, Mer-gând ei așa, povestind pe cale, zmeul începu a-i arăta la buruieni, spunându-i care de ce leac e bună. Asta-i pentru scrintit, asta pentru armurare, pentru durere de ochi, și câte și mai câte.

La un loc femeia găsi o buruiană cu floarea roșie-roșie, și arătându-o zmeului îl întrebă că aceea de ce leac e bună.

— Aruncă-o și nu te prinde de ea, că aceea-i iarba zmeului, de care îi e mai urât și nu poate suferi mirosul ei nici cum. Ea se făcu că o aruncă, dar nu o aruncă, ci o ascunse.

Dacă ajunseră acolo, la toți ai ei le păru foarte bine, și care de care o întrebară că cum petrece. Ea le spuse că de altminterlea petrece bine, numai asta-i rău că-i tot singură. Ea arată apoi la o bătrână buruiană ceea și îi spuse că ce-a zis zmeul. Bătrâna o sfătui să meargă să mai găsească de acele și ea și-aduse aminte că sunt într'un loc petros. Merse și culese multe. Bătrâna le spălă și le mestecă, făcând din ele o alifie de uns și unse pe femeie din creștet până 'n tălpi. Femeia merse apoi de se puse la masă lângă bărbat. El începu, Doamne, a strănuta și a sufla pe nări, până ce îi veni pară de foc, apoi dela o vreme, răcnind urât, luă chip sperios și gonit de mirosul ierbii zmeilor, se înalță în sus și se duse spre locul lui, lăsând o dungă de lumină pe urma sa.

Iar femeia, după ce se găta nunta frate-său, merse la popa și se spovedi, făcându-se iară creștină, cum fusese, iar mai apoi, călugărindu-se, făcu o mănăstire, unde învăță pe copii să fie ascultători de părinți, iar pe părinți să fie cu frica lui Dumnezeu și să nu-i blasteme nici-odată, arătându-le cu pățania ei că ce poate face neascultarea și blăstămul.

(Această poveste e în legătură cu fosta mănăstire dela *Vaca*, din Zarand, despre care poporul povestește că s'ar fi urzit în felul acesta. „Dealul fetii“, este și azi la Luncoiul-de-sus.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dela nedeie.

— Amintiri. —

În Tebea. Era a doua zi de Paști a anului 1872. O zi drăguță și frumoasă, de primăvară. Înfloriseră pomii. Un potop de frunză verde, flori albe și roșii, cari răspândeau un miros plăcut și dulce. Soarele îți părea că râde cătră toate, încât de dragul lui se umpluse pământul de flori. Pasări sburdalnice cîrpeau voios pe crengile arborilor înfrunziți.

Iși părea că și ele au sărbătoare și cântă laudând pe Domnul.

Venisem și eu cu tata și cu mama la Tebea, la „Nedeie“. Când am ajuns acolo, cât vedeai cu ochii erau tot români gătiți de sărbătoare. Nu puteam să mă mai satur privind-i Ceea ce-mi plăcea mai mult, era cununa de fete și neveste, frumoase ca niște bujori... alături de bătrânii și bătrânele, cumi și așezați.

Trec până lângă goron. Iac' aici era un joc minunat. Erau zărândeni de pe toate satele de prin Clujprejur. University Library Cluj

Din Baia-de-Criș veniseră domnii dela comitat, fericiții: Pipoș, Dr. Hodoșiu, Secula, Frâncu (bătrânul), Borlea și alții.

Ce lume era atunci! Și ce fericit era acest ținut. Colț de rai! Când îmi aduc aminte de vremile acelea fericite, îmi vine să suspin...

Iși petreceau românii la Paști la Tebea, și jucau cum numai strămoșii noștri romani și-or fi fost petrecând...

Peste treizeci de buți de vin și la toată butea era masă, lăutari și joc. Și era cupa de vin, care era mai bun, cu 12 până la 16 cruceri.

Cât era șesul din sus de drum tot era plin de buți cu vin, iar' popor — câtă frunză și iarbă — vorba ăluia. Numai furnicau peste tot locul pe șes și prin progada bisericei. Țebenii făcuseră masă la mormântul rude- niilor și acolo își petreceau.

Pe lângă drum erau țebiențele cu ouă frumos împetrițate, pe cari le vindeau.

Ne așezarăm și noi cu tata la o bute de vin și cerurăm o ferie de vin. Mama des- legă merindea și o întinse pe masă. Ince- purăm a închina românește cu: „Hristos a înviat“ și mulțameam Domnului că am ajuns sfânta zi a învierii Lui.

Nu trecu mult și iacă vine și lancu. Eu nu-l cunoscusem până atunci, numai cât au- zisem despre el. Veni la noi și zise :

— „Hristos a înviat“!

— „Adevărat e'a înviat, Domnule!“ zise tata, care-l cunoștea foarte bine. Și-i întinse mâna.

— „Hai, șezi, aci, lângă noi, Domnule lancu și poștește un păhar de vin“.

— „Nu șed, zise lancu, că mă due să mai văd jocul de sub goron, că drag mi-a fost mie goronul acesta... O! de aș avea noroc să dorm la umbra lui“...

Noi ne uitam mirați la el. Nu era îmbrăcat în haine domnești. Avea pe el cioareci și opinci în picioare.

După mai multă rugămintă din partea tatii se puse pe scaun, înghiți un păhar de vin și luă o bucată de colac.

— „Așa, dle lancu, zise tafa, nu merge dta așa dela noi, că și dta ne-ai făcut mult bine și ai luptat pentru noi!“

lancu clăti din cap și nu zise nimic, mie îmi părea că suspină.

Scoase fluierul din brâu și începu a zice versul lui! Când jalnic și dureros, când plin de bucurie și nădejde. Intocmai ca inima și viața lui.

Eu mă uitam cu sete la el și nu mă mai săturam privind-l. O! cât eram de fericit, că am avut noroc să văd și eu pe lancu, pe Craiul munților!

L'am mai îmbiat apoi cu vin și cu mâncare, dar nu a voit să mai stee, ci a mulțămît, s'a sculat și a trecut cătră goron...

Nu mult am stat și eu la vin, ci m'am dus și eu într'acolo. Iacă, acolo era și lancu, se uita la joc.

Aproape de seară vine lăncu încunjurat de domni și de țărani. Avea o cupă de vin în mână. Golește vinul la umbra goronului și zice :

— „Fraților! eu nu mai am nădejde să mai ajung alte Paști, să mai văd atâția frați de ai mei aici adunați. Dar, dragii mei, după ce a 'oiu muri, vă rog aici să mă îngropați. Că drag mi-a fost mie locul ăsta și mult am iubit eu goronul acesta al moșului meu!! Și de câte ori m'am scutit de ploaie și de vânt la poarta bisericii? La umbra goronului de câte ori m'am odihnit, rătăcind prin lume!

„Iară vouă vă zic : Petreceți bine laolaltă și nu vă certați, țineți unul cu altul și veți fi fericiți“ ...

Apoi ieși din mulțime și se duse... Nimeni nu știa că unde! Poporul adunat începu a lăcrima, povestind despre el.

Denind cătră casă apoi mi-a povestit tata că cine o fost lăncu. Ce viteaz mare a fost și ce fapte mărețe a săvârșit!

* * *

Atunci eram copil. De atunci au trecut mulți ani. La anul, când am venit la „nedeie“ la Tebea, mormântul lui lancu era proaspăt, dar bine îngrijit.

Lume multă era și acum. Și și veselie. Toate erau tot așa de frumoase și, totuș, nu așa ca anul trecut. Nu, căci, din mijlocul nostru, lipsea el! Lipsea fala neamului, Crăișorul Munților!

Jocul nu mai era așa de vioi ca anul trecut și nici vin nu s'a beut atât. Dar se vărsau, în schimb, lacrimi pe mormântul lui. Toți îl vedeam așa ca anul trecut, se părea că e în mijlocul nostru și, totuș, nu era. Nici „umbra“ lui nu era.

Ăst-an încă am fost la „nedeie“. Lume puțină, petrecere și mai puțină, vin puțin de tot. Dar se părea că-l văd în mijlocul nostru, spunând:

— „Petreceți bine laolaltă, nu vă certați, fineți unul cu altul și veți fi fericiți!“

Așa să fie!

Prietenul morții.

Trăiau odată doi frați în lume, în ce loc anume nu vă-o pot spune, dar ce știu e că erau tare nepotriviți la fire și la minte. Căci pe când unul era harnic și câștigător, pe atunci celalalt era prostălău, lenios, de n'avea soț și fără chibzuință la trebi. Așa apoi cel dintâi era bogat și văzut în lume, pe când ăstă-lalt era sărac și nebăgat în seamă de nime.

Dar mai era una: cel bogat în avere era sărac de copii, că n'avea nici unul, pe când cel sărac în avere era prea bogat de copii, căci avea vreo șapte „poșindici“, încât n'avea ce le da de mâncare de multeori, doar că mai beau apă când le era foame — că de aceea a dat Dumnezeu destule răbdări prăjile — și așa creșteau ca iarba pe stean, când are ploaie destulă. Dar ce să le faci, dacă așa vrea Dumnezeu! Cine ar vrea să aibă copil nu-i are; și cine ar vrea să nu-i aibă îi dă Dumnezeu prea mulți...

Intr'o dimineață începură copiii a cere de mâncare, iar mama lor, neavând ce le da — începură a plânge, de luau casa 'n cap — cum s'ar zice — cu plânsul lor.

Ce să facă bietii părinți, că la ei pe masă ploia (adecă nu era nimic, eum zic pe la noi când nu-i pită). Plecă deci bietul om la frate-său — la bogatu — să ceară o cupă de făină împrumut (să n'o mai vadă mai mult!). Dar frate-său, care-i știa moarea și-i era năcaz pe el că-i sărac și și cu atâția copii, îi zice :

— Măi frate! (iar în sine gândi : mai bine de nu mi-ai fi fost frate) — tu cum se vede ești așa fântălău, că vii la mine tot să-ți dau și iară să-ți tot dau... și-apoi tu bine vezi, că nici mie nu-mi pică nimica din cer gata, ci trebuie să lucru ca să am; du-te deci și tu la lucru, nu tot zămori (ședea) acasă, mai mișcă-te și tu încătr'o-va, iacă, cumu-i de pildă acuma la îngropat de vie (că era toamnă) și câștigi și tu ceva, că lucru îți face plăcere [și viața fericită. Nu pierde tu vremea în lene, ca să-ți treacă viața în pustiu, căci celce nu lucră nu se cade nici să mănânce...

Bietul om n'avea ce mai zice, ci punându-și capu 'n piept ieși afară și-o luă cătră casă și fără a mai vorbi ceva eu nevastă-sa, își luă sapa din pod și-o luă pe coaste cătră

vfi — după vorba frate-său. — Căpătă lucru și s'apucă și el de îngropat, în rând cu alți oameni.

Când fu aproape de amiaz găsi un strugure pe un butuc de vie, acolo, sub frunze. Da așa strugure, cum nu mai văzuse niciodată. Plin de bucurie se puse în genunchi și — curățindu-l frumos de frunze — îl vârî sub suman și lăsând sapa acolo plecă să-l ducă acasă la copilași...

Pe drum se întâlni cu doi oameni bătrâni, cărora le dote „binețe“. Cei doi moșnegi îi mulțămiră și-l întrebă unde-o fost? BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Da fusei, oameni buni, la îngropat de vie și îmi dote Dumnezeu un strugure tare frumos și acuma mă duc cu el acasă, să-l împart la copilași — că n'or mâncat de două zile nimic.

— Bine faci, om bun, zise. cel mai bătrân dintre moșnegi, dar te-aș ruga să faci bine să ne dai și nouă din strugurele dumni-tale, — dacă zici că-i frumos...

— Eu v'aș da, oameni buni, dar să faceți bine să-mi spuneți că cine sânteți dumnia-voastră?

— Noi sântem: eu, Dumnezeu și prietenul e Sân-Petru...

— Atunci vă rog să mă iertați, că nu pot să vă dau douăstre...

— Și de ce, zise Domnul, făcându-se mirat.

— De ce? Să mă ierți, Doamne, dar nu pot ca să-Ți dau fiindcă -- după părerea mea -- Tu nu faci dreptate în lume...

— Și de ce nu fac eu dreptate? Spune, fiule!

— D'apoi vezi, Doamne, că mie mi-ai dat șapte copii și nu mi-ai dat avere nimic, încât îmi amărăse zilele; iar la frate-meu atâta avere, de nu-i știe sama și -- nici un copil!... Și fără a mai aștepta ceva răspuns plecă cătră casă cu gândul la copil.

— Vezi Petre, îi zice Dumnezeu, după ce trecu omul, cum gândesc sărmanii muritori: ei gândesc că-i mai fericit cel cu avere ca cel cu copii, pe când nu-i așa. Că pe cel ce-l iubește Dumnezeu îi dăruște copii, ca să i se înmulțească neamul, iar pe cel ce-l urește, îi dă avere multă, ca să fie robul ei și îi împetrește inima, ca el să nu se poată

veseli de ea, căci e lacom așa că din ce are mai mult, ar dori să aibă și mai mult. Și când moare, știi bine...

Prietenul Domnului zâmbi și își căutără de cale...

Omul nost, lăsând — cum zisei — pe călători plecă către casă și nu merse mult când iacă se întâlni cu o babă, slută ca mama pădurii și urită de să-ți faci cruce și să fugi de ea trei zile!... După ce-i dete baba binețe, făcându-se oarecum prietenoasă, zise: — Unde ai fost, dragul babei? — Da fusesi la îngropat de vie, și găsinđ un strugure frumos acolo — mă luai cu el acasă, să-l dau la copilași...

— Îi bine dară, dragul babei — dar n'ai face bine să dai strugurele la baba, ori să-l mâncăm amândoi?

— Ce știu eu că cine ești dta, ca să-mi fac prieteneșagu așa mare?

— Eu nepoate-'s moartea!... Omul se uită lung la ea și dupăce se mai gândi puțin zise:

— Dacă dta ești moartea, apoi dtale îți dau din strugurele meu, pentrucă tu faci

dreptate în lume, pentrucă nu alegi de-i omul sărac ori bogat, tânăr ori bătrân; tu mergi la fiecare și-l duci din lume, de tine nu scapă nimeni sub soare.. Așa-i, băbuță?

— Așa, așa!

Și scoase strugurele de sub suman și o boabă el, una baba, până gătară; iar dupăce gătară strugurele zise baba:

— Să știi, om bun, că de azi înainte tu vei fi prietenul meu cel mai bun — că drept să-ți spun, eu am umblat mult, dar ca tine n'am găsit om să-l pot prinde prieten; iar acum, că-mi ești prieten, iată, îți dau sticlufa asta cu un fel de leac, care are putere să tămăduiască omul și în ciasul morții, și tu te vei face cel mai vestit doctor din lume cu leacul acesta! Dar una s'o înțelegi și să o fii minte: Unde mi-i vedea la capul bolnavului, tu acolo să nu te trudești, ci numai când mi-i vedea la picioare. Înțeles-ai?

— Înțeles!

— Hai deci cu mine, îi zise baba, că eu merg colo în orașul cel mare, că-i bolnavă împărăteasa de multă vreme și nime dintre doctori n'au putut să o vindece, dar tu vino

la Curte și spune la oamenii împăratului că tu ești doctor vestit și că te legi s'o tămăduiești numai decât. Cere un păhar de apă rece și picură în el din sticluța ta numai trei picături și se va tămădui și va fi ca o fată mare.

Moartea se duse înainte, iar el și mergea și nu îndrăznea să meargă, căci se știa cât de sec e la cap și de lihod la inimă, apoi fără de aceea hainele erau numai sdrențe pe el, încât îi era mai mare rușinea... Dar iată că în sfârșit ajunge și spune la oamenii împăratului, după cum îl învățase baba. Oamenii spuseră împăratului, care pe loc și chemă omul la sine, dar când îl văzu așa amărit, își pierdu nădejdea în bine, ei mai iute gândi că omul ăsta vrea să-și bată joc de el. Li zise deci cu asprime :

— De te legi s'o vindeci, hai, iar de nu știi și te obrăznicești, atunci capul îți va sta unde-ți stau picioarele. Ai înțeles ?

— Înțeles, Măria Ta, dar facem tocmeală, că dacă o voi vindeca pe înălțata împărăteasă să-mi dai un sac de galbeni, un rând de haine domnești și o căruță cu cai împără-

tești, că vreau să mă pun în rând cu oamenii de „poziție“ cum se cade!

— Bine, haida de, fie cum dorești, că vorba-i vorbă!...

Omul nostru intră deci în odaia unde era împărăteasa bolnavă, care numai din când în când mai răsufla și mai putea privi cu ochii ei triști și împaianjeniți în pod. Aci, găsi pe baba — prietena lui — sărind la picioarele bolnavei. El ceru un păhar de apă rece, scoase sticlufa și picură trei picături în păharul cel de apă și îi dete bolnavei să beie. Dar — o, minune! — cum bău îndată îi pieriră durerile, se sculă din pat și ceru de mâncare. Și mănecă cu mare poftă. Împăratul se bucură foarte și îl cinsti cu mari bunătăți, afară de ce avură tocmeală.

Mai stete o zi acolo, să vadă ca nu cumva i-o mai fi ceva. Dar văzând că din ce în ce îi tot mai bine, plecă acasă cu sacul cel de bani și în căruța împărătească, șezând ca un bulgăr (bogațoi mare) în fundul hinteului și uitându-se la hainele sale cele scumpe, de cari nu purtase neam de neamul lui. Trecând prin târg, cumpără pâne, să

ducă la copilași. Dar mai în urmă, povestindu-le, se bucurară toți de norocul lui cel orb.

În puțină vreme își făcu case noi, grajduri, își cumpără moșie mare. Se făcu domn cum s'ar zice, ba întrecu și pe frate-său, încât acum și mai tare n'avea ochi să-l vadă.

La vre-o câțeva vreme primi invitație să poftescă până la un grof (conte), că-i bolnav rău și nime nu-l poate vindeca. Acum fiind el vestit, de când vindecase pe împărăteasa, toți îl socoteau ca pe cel mai iscusit doctor. Porunci deci la cociș să prindă caii și se puse în hinteu, cu sticluța la el.

Când intră în odaia bolnavului — văzu la capul bolnavului pe baba, care cum îl văzu, îi făcu semn să nu se cerce, că vrea să-l ducă. El atunci zise; „Nu, nu“ și făcu din cap. Oamenii din casă văzându-l dând din cap și zicând: „nu, nu!“, îl întrebară ce gândește că, mă rog dvoastră, pe moarte nime n'o vedea, numai el. Iar el le zise: E cam greu de vindecat, că m'ați chemat prea târziu.

Moartea tot mereu îi făcea semn să nu cerce, iar el îi zicea clătind din cap: „Nu, nu“. Oamenii din ce-l vedeau și-l auziau zi-

când „nu, nu“, îl rugau mai cu deadinsul să cerce, zicând că-i dau doi saci de bani, că bani erau acolo destui. Atunci îi veni ceva în gând și zise: Bolnavul nu-i așezat bine în pat. Trebuie întors cu capul unde i-s picioarele... (Fiindcă moartea era, cum zisei, la cap și el n'avea drept să trudească dacă era ea acolo) oamenii de loc îl întoarseră; iar el, fără a mai sta pe gânduri, picură vreo câteva picături într'un pământel de apă și dete la bolnav. Moartea rânji odată slut cătră el și, du-te, ca un viscol, pe ușă afară, făcând un vânt puternic. Toți se spăimântară de ce auziră; însă de văzut nu văzură nimic. El luă apoi cei doi saci de bani; ba îl mai einsti groful, de bucurie că-l vindecase, și cu o moșie mare — și se duse acasă.

Când trecu prin orășel tocmi o bandă de țigani muzicanți (lăutari) cu anu, cari aveau să-i cânte de trei ori pe zi: dimineața, la amiaz și sara.

Acum era lumea lui, căci își petrecea cum nime nu și-a știut petrece, căci bani, moșie, curți și einste avea cum nici nu putuse el să viseze.

Intr'o sară, când tocmai cina și lăutarii îi trăgeau o doină dulce la fereastră, îi bate cineva la ușă...

Cine-i? întrebă el.

— Eu, baba, prietena ta, vin la tine, dar nu-ți vin spre nici un bine!...

— Nu-i bai, fie, vino în casă și fie ce-o vrea Dumnezeu! îi zise el, deschizând ușa și-i făcu o închinăciune ca la o cocoană (doamnă) mare. Și dându-i un scaun o pofti să șadă. Apoi după ce se mai uitară unul la altul zise moartea: Ei, prietene dragă, după cum bine știi, ai stricat înțelegerea noastră de mai înainte și ai vindecat pe groful când eu eram la el la cap, întorcându-l cu picioarele către mine. Pentru aceasta acum venii să-ți iau sufletul...

... — Lasă, prietenă dragă, nu te supăra dă pentru aceea că vezi și eu aveam lipsă de bani, căci tocmai dă mă făcuși domn și știi cum îs domnii, lacomi după ei... Mă rog dară să ierți.

— Te iert, dacă împarți banii cu mine în două!

— Bine, îi împart! și aducându-i toți na-
intea ei îi împărți drept în două; dar iată

că un ban nu avea soț și el îl tăie cu săcurea drept în două...

Când văzu moartea atâta dreptate în inima lui, îl iertă, ba îi dăruie lui toți banii. Și se duse dela el. El răsufală ușurat.

Nu trecu multă vreme și se bolnăvi frate-său foarte rău. Veniră doctori peste doctori, dar înzadar. Când fu în cele din urmă îl cheamă și pe el. Mergând acolo găsi pe baba (cum îi zicea el acum), șezând la capul bolnavului. Dar de astădată nu-i mai zise nimic, să nu trudească, ei îi dăde bună pace. El, văzându-o acolo, se întristă rău pentrucă nu putea să-l scape, deci îi zise: Frate dragă, acum e târziu și nu am ce-ți face, trebuie să mori. Iartă-mă, ca să te ierte și bunul Dumnezeu!...

Frate-său clăti din cap și întorcându-se cu capul cătră părete — muri. Moartea se bucură de asta și se duse cu sufletul lui.

La vreo douăzeci și cinci de ani după asta, într'o seară, iară se trezi cu prietena, cu baba, că i bate la ușă. Dupăce intră în casă îi zise :

— Noa, prietine dragă, știi după ce am venit?... Am venit să-ți spun că să-ți iei

rămas bun dela lumea asta, adică trebuie să mori...

— Să mor când mi-e lumea mai dragă? Asta nu se poate, că trebuie să mai trăiesc, să-mi așez copiii. Mai lasă-mă, rogu-te, baremi douăzeci de ani...

— Bine, te las ca pe un prieten. Dar la 20 de ani ești și vei fi gata!!...

Când e omul fericit, adică când e sănătos, când are cu ce trăi și nu duce lipsă de nimic, viața trece ca un vis. Așa cei douăzeci de ani trecură ca o zi. Și când nici nu visa se trezi cu baba la el.

— Gata ești, prietene, de cale?...

— Încă nu, prietenă dragă — ei te rog mai lasă-mă baremi 10 ani!...

Moartea îi împlini și dorința asta și se duse. Acum el, știind că are să trăiască numai 10 ani, se hotărî ca să-i petreacă numai în veselie. Iși chiemă neamurile toate și le omeni. Banda acum trebuia să-i zică în toată vremea: cu zi, cu noapte. Dar vremea trecea și cu ea trecură și cei 10 ani. Moartea fu trimisă de Dumnezeu să-i ieie fără întârziere sufletul, căci trăise destul. Când ajunse moartea la el, îi trăgeau țigarii cu lăutile

de-ți părea că se îmburdă lumea, nu altceva. Moartea stătea departe și privea la el cum își petrece bietul muritor zilele. Se apropie dela o vreme de el și îi zise să o urmeze. Dar ți-ai găsit-o!...

El se rugă de moarte să-l lase 5 ani; apoi ceru 2, apoi unu și, în urmă, până se gată zicala lăutarilor.

Dar ea să nu se mai gate zicala, împărți țiiganii în două cete și când nu mai putea una trage cu arcu, trăgea cealaltă, așa încât așteptă moartea trei zile lângă el și zicala nu se mai gata. Atunci moartea, săturându-se de așteptat, merse amărîtă la Dumnezeu, iar sfântul de el cum o vede, îi zise blând:

— Aduseși prietenul?

— Ba, Doamne, că n'am ce-i face, că-i place tare lăuta, încât nu se mai satură de ea... și fiindcă mi-e prieten, nu m'am îndurat de el...

— Bine, bine, sluga mea, îi zise Domnul, dar ce ar fi dacă ai avea mulți prieteni? Ar fi rău, că ei ca prieteni n'ar muri și atunci n'ar încăpea în lume. Du-te deci după el!...

Moartea căzu în genunchi înaintea Domnului și-l rugă ca să facă ceva să-l poată aduce — fără supărare, prietenește. Atunci Domnul zâmbi și-i zise: Eu te scot din năcaz dar, iată, îți spun că nu-ți mai dau voie să ai prieteni pe nime, ci să ai grije de slujba ta! Ai înțeles? Și de loc porunci Dumnezeu la doisprezece îngeri să plece cu moartea după sufletul prietenului ei. Și ca să fie cu cu folos și cu ispravă, fiecare inger avea lăută. Și când plecară cu moartea începură o doină de a noastră, așa de dulce și așa de plăcută încât și moartea rămase uimită.

Când ajunseră la el, iată, că încă tot îi trăgeau țigani. Dar când auzi muzica cea îngerească, porunci la țigani să tacă, iar el — fără a mai aștepta îmbieturi — își luă bâta să plece cu moartea. Da nu știu cum îi veni sete și merse la fântână să bea apă. După ce bău, așa se simți de ușurat încât începu a se ridica în sus și tot mai sus, ca un fulg de pană, fermecat de muzica cea îngerească, până nici că mai simți nimic, ci se trezi plutind ca o pasăre scăpată din colivie. Atunci își aduse aminte că și-a uitat bâta lângă fântână. Se întoarse deci înapoi

să și-o ieie, dar iată că lângă fântână era trupul lui șapăn și rece, întocmai ca și pulberea din care era făcut.

Atunci simți oarecum așa o groază și, fără a mai sta la îndoială, plecă cu ceafa morții...

Iar eu mă suii pe-o șea și v'o spuseli așa.

Nevasta vândută.

Era odată, în vremurile acelea când umbla Domnul Christos pe pământ cu nedespărțitul său prietin Sfântul Petru, o păreche de oameni tineri, săraci și frumoși. Tineri erau, că erau numai de curând căsătoriți: săraci, că nu-și putuseră agonisi încă nimic, iar frumoși erau amândoi, dar mai ales ea, că avea fața rumenă și sănătoasă, ochii negri ca mura câmpului, părul ei fuilor din razele soarelui, trupul înalt și făcut bine, nu era nevestă ca ea în sat! Apoi o și avea dragă bărbatul și era fălos cu ea.

Bărbatul, mai negricios, dar voinic și bun la inimă. Vorba ceea: pământul negru

face bucate bune. Erau oameni credincioși și cu frica lui Dzeu, căruia se rugau în toată vremea ca să le dele și lor barem la bătrânețe un trai mai bun, căci fiind săraci viața lor era grea, fiind tot în lucru altuia.

Intr'o zi nimerește la ei Dzeu și cu Sfântul Petru și ei, ca români buni, omeniră cu ce avură mai bun la casa lor pe cei doi călători. Domnul Christos le mulțami și îi întrebă că ce dorință au ei mai mare ca să le-o poată împlini. Ei răspunseră că nu doresc mai mult ca o viață fericită.

— Și când vreți voi să aveți o viață fericită, la tinerețe ori la bătrânețe? zise Dzeu. După ce se gândiră puțin, răspunseră, că la bătrânețe.

— Așa să fie! — ziseră călătorii și plecară.

La vre-o câțeva vreme după asta oamenii noștri se duseră la pădure s'aducă două sarcini de lemne uscate — ca oamenii săraci. După-ce căpătară lemnele, le legară și plecară cătră casă. Vremea era caldă și lemnele erau grele, că legaseră cam multe, încât trebuiau să tot hodinească cu ele. Așa,

ajungând la un izvor cu apă limpede cumu-i vioara și rece ca gheața, lăsară lemnele jos, să tragă o înghițitură de apă.

Nu trecu mult și sosi acolo un domn mare c'un hinteu cu patru cai, care, văzând izvorul se scoborî jos și merse de beu și el. Când se întoarse înapoi, dete cu ochii de nevasta celuia și, văzându-o așa de frumoasă, roși în obraz ca jaru, iar inima începu a-i bate ca la un iepure fricos, că, mă rog dvoastre, el era încă neînsurat. După-ce i se mai mulcomi hoafa de inimă, întrebă pe bărbat:

— A cui e nevasta asta, om bun ?

— A mea ! — zise el.

— Cum de duceți lemnele în spate ?

— Dacă n'avem car și boi, cată să facem așa...

— E rău, că lemnele-s grele !..

— Grele, domnule !..

— Copii aveți ?

— N'avem. — Atunci el își tocni mustețele și zise :

— Măi frate, știi ce-ași zice eu ?

— Oiu ști dacă mi-i spune...

Fiindcă văd că voi sunteți oameni săraci și fără copii, iar eu bogat și fără nevastă... te rog să-mi vinzi mie nevasta!...

— N'ai dta atâția bani, câți cer eu pe ea,
— zise el, ca'n glumă.

— Și cât ceri pe ea?

— D'apoi, ia, să zic într'o doară: Trei mii de zloți.

— Hm, cam mult; dar mai lesne nu mi-ai da-o?

El nu mai zise nimic, ci întrebă muierea, că ce-o zice ea? Ea, după ce se gândi puțin, zise că dacă se socoate și capătă trei mii, să iee banii.

Domnul nu mai făcu multă vorbă, scoase punga și îi numără banii, apoi luă nevasta și, suindu-o lângă el în hinteu, se duse cu ea... Bărbatul rămase pustiu cu lemnele lângă el și cu banii în mână. Acolea și rămaseră lemnele, că el plecă cu banii la crâșmă, să înghită un păhar, să-și uite de foc și jar și să-i treacă de amar. Dar apucă a se deda cu crâșma, mergea tot mai des și mai des, până mai nici nu se mai ducea dela ea.

Aşa, în vre-o doi ani, bănişorii rămaseră toţi la crâşmar.

Peste alţi ani de zile apoi, dacă văzu că bani nu mai are, nevastă iară nu, plecă omul nostru în lume să se bage undeva slugă, că altminterile ce era să facă ?

Mergând el aşa prin cea lume largă, nimeri la o curte domnească, unde fu primit de diregător ca slugă, căci la curtea aceea ce făcea diregătorul era făcut, fiindcă domnul murise de mult, iar doamna se încredea în el.

La trei zile după ce intră el ca slugă, — veni doamna să mai vadă că ce-i şi cumu-i treaba cu slujii ? — şi iacă, dă cu ochii de el ! Cum îl văzu îl chemă în casă.

Aci îl întrebă că de când e slugă.

— De trei zile, doamnă, mă rog.

— Şi de unde eşti tu ?

— Din Zărând, doamnă.

— Ai copii şi muiere ?

— N'am acuma nimic pe lume, zise el lăcrămând, — am avut, mă rog, o nevăstuţă ca un înger, dar am pierdut-o şi nu o mai pot uita până trăiesc...

— Şi dacă ai vedea-o, cunoaşte-o-ai ?

— Cunoaște, doamnă, cum nu. Dar n'am de unde s'o mai văd!...

Atunci doamna trecu în altă casă, lăsându-l cu ochii plini de lacrimi și pradă gândurilor. Când se deschise ușa, ce văzu, nu-și credea ochilor... iacă, era nevasta lui! Cum o văzu, se repezi la ea s'o strângă 'n brațe, dar ea — 'l împinse încetișor cu mâna, zicându-i să fie cuminte că poate veni „doamna“ și fi vede.

Mai mult nu stete cu el de vorbă, ci trecu în altă casă, și îndată veni ca doamnă și îi porunci să meagă în odaia de scaldă, unde trebui să se scalde; apoi, după ce se scaldă, căpăta haine domnești. Când fu îmbrăcat domnește, veni „doamna“ — și luându-l de mână ieși cu el afară. Apoi, chemând pe diregător, îi porunci să adune toți slugii. Când fură adunați toți, le zise:

— Dragii mei argați! Vedeți, acesta e bărbatul meu și domnul vostru; de azi înainte de el să ascultați!... Iar tu, bunul meu soț, vină cu mine să mergem la popa, că prin grațul lui, în sfânta biserică, să mulțămim lui Dzeu pentru purtarea lui de grijă de noi.

Implinind acestea, veni ră acasă, unde-i aștepta o masă mare încărcată de bunătăți, — și se puseră pe ospătate, că s'a împlinit voia lui Dzeu!...

Și unde fusei și eu poftit ca să vă pot spune și dvoastre că cum o fost pe acolo. Iar ei — de n'or fi murit — trăiesc și azi.

CUPRINSUL:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

	Pag.
Cuvânt înainte	3
Legenda Zărandului	6
Fălosul poeăit	11
Mintea și răchia	16
Comoara	19
Lumea bucuriei	24
Averea strânsă eu cânia — câinii o mânăcă	30
„Dealul fetei“	40
Dela „nedeie“	45
Prietenul morții	51
Nevasta vândută	66

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII

0776 16. VI. 1928

CLUJ

Intemeiată la 1861 de marii metropolifi Andreiu Șaguna dela Sibiu și Alex. Sterca-Șuluțiu dela Blaj, de fruntașii neamului nostru de atunci: Tim. Cipariu, George Barițiu, Axente Severu, cav. I. Pușcariu, baron Vasile Pop, Dr. I. Rațiu, Iacob Bologna ș. a. cu scopul de a înainta cultura poporului român prin tipărire de cărți bune și folositoare, a înființat și va înființa și susținea bibliotecii populare în fiecare comună, bibliotecii regionale în fiecare centru de despărțământ și o bibliotecă mai mare centrală; a întemeiat și va întemeia și susținea muzee regionale în centrele despărțământelor, pe lângă un mare Muzeu Central; a ridicat și va ridica și susținea case naționale în toate comunele românești; a aranjat și va aranja expoziții etnografice (de porturi, de jocuri naționale etc.), de agricultură, de grădinărit, pomărit, de copii, industriale, artistice ș. a.; a ținut și va ținea conferințe și prelegeri populare; a acordat și va acorda premii și burse (stipendii); a înființat și va înființa bănci populare, cooperative ș. a.; a instruit și va instrui pe analfabeci (pe ceice nu știu ceti și scrie). „Asociațunea“ e împărțită în despărțăminte (cercuri), iar acestea în comune sau agenturi. 4 persoane pot face o agentură și cere prin directorul despărțământului o bibliotecă dela

Abonați publicațiile „Asociațunei“!
„TRANSILVANIA“
Cea mai veche revistă românească din Ardeal

Apare lunar.

Costul abonamentului anual:

pentru membrii „Asociațunii“ 100 Lei
pentru nemembri 200 Lei

Abonați-vă la „Biblioteca Poporală“.

Ultimii numeri conțin următoarele:

- Nr. 129. Calendarul „Asociațiunii“ pe anul 1927 întocmit de Horia Petra-Petrescu.
- Nr. 140. 1 Decembrie 1918, conferință pentru serbarea Unirii Ardealului, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu Patria-Mamă, întocmită de Romul Simu, secretarul adm. al „Astei“.
- Nr. 141. Dine Crăciunul, piesă de teatru pentru copii, în 2 acte de Elena C. Sporea.
- Nr. 142. Fapte de împlinit pentru întărirea și prosperitatea neamului.
- Nr. 143. „Grivei“, și alte povestiri, de Horia Petra-Petrescu.
- Nr. 144. Piatra credinței, povestire din viața poporului de Coriolan Brediceanu.
- Nr. 146. Pricinuitoarii boalelor (Bacteriile) de Ioan Pop-Câmpeanu. Plantele de leac (medicale) de N.
- Nr. 147. Din poveștile lui Moș Toader și alte povestiri pentru popor, de Adam Boleu.

Cea mai răspândită publicațiune poporală

„BIBLIOTECA POPORALĂ

A ASOCIAȚIUNEI“

e îngrijită de secretarul literar al „Asociațiunii“ cu sprijinul celor mai buni scriitori pentru popor.

Costul abonamentului anual:

pentru membrii „Asociațiunii“ 50 Lei
pentru nemembrii 70 Lei

Adresa: „ASOCIAȚIUNEA“ Sibiu, Strada Șaguna 6.